

ØYER
KOMMUNE

Handlingsplan for et godt psykososialt miljø i Vidarheim barnehage

“Med blick for den enkelte og rom for alle”

Innholdsfortegnelse

«Barns trivsel – voksnes ansvar».....	1
1. Hva sier lovverket vårt.....	1
2. Definisjon mobbing.....	2
3. Hvordan jobber barnehagen med å skape et godt psykososialt miljø	3
a. Voksenrollen	3
b. Barn - vennskap.....	4
c. Inkluderende miljø	4
4. Hvordan oppdage at et barn ikke har det bra?.....	5
5. Hva gjør vi når vi oppdager krenkende atferd?	5
6. Tiltak.....	5
Vedlegg.....	6
Vedlegg 1 - Skriftlig plan for tiltak for å sikre et trygt og godt barnehagemiljø	7
Vedlegg 2 - Tiltaksplan når barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø – når voksne krenker barn ..	8
Vedlegg 3 - Sjekkliste når barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.	10
Vedlegg 4 – Mal for referat fra møte om krenkende atferd i barnehagen	11
Vedlegg 5 – Sjekkliste i forhold til de voksnes relasjon til barna i barnehagen	13
Vedlegg 6 - Sjekkliste i forhold til miljøet i barnehagen.....	15
Vedlegg 7 - Kari Papes relasjonskartlegging	16

«Barns trivsel – voksnes ansvar»

1. Hva sier lovverket vårt

I Lov om barnehager Kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø står det:

§ 41. Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

§ 42. Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.

Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå

- a. hvilke problemer tiltakene skal løse*
- b. hvilke tiltak barnehagen har planlagt*
- c. når tiltakene skal gjennomføres*
- d. hvem som skal gjennomføre tiltakene*
- e. når tiltakene skal evalueres.*

§ 43. Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.

Rammeplanen for barnehagen er en forskrift til barnehageloven og i denne står det at:

- Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing
- Personalet skal forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillmønstre.
- I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap.
- Målet er et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø som hindrer at uheldige mønstre utvikler eller fester seg over tid.

2. Definisjon mobbing

Mobbing er negative, fysiske eller psykiske handlinger begått av en eller flere mot en annen og det er en ubalanse i maktforholdet slik at det er vanskelig å forsvare seg.

Mobbing av barn og unge er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull deltaker i fellesskapet og muligheten til medvirkning (Ingrid Lund, 2015).

3. Hvordan jobber barnehagen med å skape et godt psykososialt miljø

a. Voksenrollen

Personalet har en etisk forpliktelse til å handle omsorgsfullt ovenfor alle barn i barnehagen. Alle barn skal oppleve vennskap, inkludering, gode opplevelser og nære trygge relasjoner til både voksne og de andre barna. Det er den voksne som har ansvar for kvaliteten på relasjonen mellom barn og voksne. Alle barn skal føle seg betydningsfulle i fellesskapet og det er en forutsetning for barns trivsel i barnehagen at personalet er tilstedeværende, lydhøre og varme.

De voksne i barnehagen skal ha kompetanse på å forebygge krenkelser og mobbing, gjenkjenne når det skjer, og vite hvordan en skal ta tak i det. Små barn trenger å bli møtt på følelsene sine og vi må respektere dem og finne ut av hva som skjedd dersom det oppstår negative hendelser. Personalet skal aldri fornekte barnas følelser, undervurdere dem eller fordømme den som eventuelt har gjort noe galt. Vi må gi barna et håp om forsoning og la barna få gjøre det godt igjen på sitt vis.

Personalet skal aktivt støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner. De skal samtale med barna om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap. Personalet skal støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger. De skal støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner (Rammeplanen for barnehager).

Personalet må være bevisste på hvordan vi snakker til hverandre og viser omsorg, ovenfor både voksne og barn. Som rollemodeller har de voksne et særlig ansvar for å etterleve og formidle barnehagens verdigrunnlag.

Personalet og foreldrene må samarbeide for å oppnå et inkluderende og godt psykososialt miljø som forebygger mistrivsel, utrygghet, diskriminering og krenkelser. Utvikling av sosial kompetanse krever at barnehagen og foreldre samarbeider nært, og de har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling.

Vi må sørge for åpenhet og god kommunikasjon med foreldrene. I barnehagen er vi så heldige at vi møter foreldrene to ganger for dagen og da er det viktig at vi sørger for at de får god informasjon om hvordan deres barn har det i tillegg til årlige foreldresamtaler og foreldremøter.

b. Barn - vennskap

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. Barnehagen skal være et trygt sted hvor barn skal få prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Vennskap bidrar til en følelse av deltakelse og fellesskap som igjen bidrar til positiv selvfølelse (Barns trivsel – voksnes ansvar) og dette vektlegges også i våres pedagogiske plattform. Barnehagen må jobbe med å skape gode lekemiljøer som inkluderer barna i et fellesskap. Personalet skal hjelpe barna inn i lek og gjøre dem til gode lekere.

Barnehagen skal hjelpe barna å takle motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser. Når barn trenger hjelp til konfliktløsning er det viktig at vi voksne lytter og hjelper dem videre i det som er utfordrende for dem. En voksen skal være oppmerksom på kommunikasjonssignalene til barnet, tolke dem og inngå i samhandling og dialog med barnet på hans eller hennes premisser. Vi skal støtte og oppmuntre barna til å vise omsorg for andre, men også til selv å kunne ta imot omsorg.

Når vi har risikoutsatte barn er det viktig at vi framsnakker barnet og er aktive i holdningsskapende arbeid på alle avdelingene. Barnehagen jobber systematisk med sosial kompetanse og vennskap, og har et ekstra søkelys på dette hver høst når vi starter et nytt barnehageår i tråd med vår pedagogiske plattform. Sosial kompetanse er nøkkelen til trivsel i barnehagen og her er foreldrene viktige samarbeidspartnere for å oppnå ønsket utvikling hos barna.

c. Inkluderende miljø

Vår visjon, “Med blick for den enkelte og rom for alle”, er nært knyttet opp mot våre grunnleggende verdier og satsningsområder. Personalet skal ha med seg dette i sitt arbeid til enhver tid. De skal se hvert enkelt barn, samtidig som det skal gis rom til alle uavhengig av kjønn, funksjonsevne, legning, etnisitet, kultur, sosial status, språk og religion. Alle skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen. Personalet skal bidra til å skape en forståelse for at mennesker er ulike, men at vi alle er like verdifulle.

Barns medvirkning og de voksnes rolle er viktige når det gjelder å se og høre det enkelte barn og deres opplevelser av å være en del av fellesskapet. Barna i barnehagen skal oppleve at vi har et godt psykososialt miljø som gir trygghet og gode opplevelser. Personalet skal støtte barna i deres utvikling og bidra til forebygging av mobbing/krenkende atferd.

Vidarheim barnehage benytter sjekklisterne «i forhold til de voksnes relasjon til barna i barnehagen» og «i forhold til miljøet i barnehagen» årlig (Vedlegg 5 og 6).

«Møter jeg et barn, så møter jeg et menneske.» (Anne-Cath Vestly)

4. Hvordan oppdage at et barn ikke har det bra?

Personalet har en plikt til å undersøke om barn har det bra. Dette gjøres gjennom å snakke med barna eller observere barna i samtaler med andre barn. Personalet kan også få beskjed fra foreldre som melder fra, eller barnet forteller om noe som har skjedd. Personalet er også oppmerksomme på endringer i atferd hos barn eller i barnegruppa. Noen blir stille og trekker seg tilbake, mens andre gir tydelig beskjed når ting blir vanskelig.

Plikt til å undersøke betyr at personalet skal undersøke barnets opplevelse, det trengs ikke bevis på at et barn har blitt utsatt for mobbing eller krenkelse. Personalet skal finne ut hva som er årsaken til at et barn ikke har det bra. Dette er utgangspunkt for å sette inn riktige tiltak slik at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø (Utdanningsdirektoratet).

Se vedlegg 1 «Skriftlig plan for tiltak for å sikre et trygt og godt barnehagemiljø», vedlegg 2 «Tiltaksplan når barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø – når voksne krenker barn» og vedlegg 3 «Sjekkliste når barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø»

Personalet i Vidarheim barnehage skal benytte «Sjekkliste i forhold til de voksnes relasjon til barna i barnehagen», «Sjekkliste i forhold til miljøet i barnehagen» og «Kari Papes relasjonskartlegging» minimum en gang i året. Oftere ved behov.

Se vedlegg 5-7.

5. Hva gjør vi når vi oppdager krenkende atferd?

Barnehagen skal ha nulltoleranse mot mobbing. Alle som jobber i barnehagen skal gripe inn med en gang, hvis de ser uønsket adferd. Det skal meldes fra til styrer dersom ansatte i barnehagen oppdager at et barn blir krenket. Dette gjelder også hvis ansatte oppdager voksne som krenker barn.

Det skal iverksettes tiltaksplan umiddelbart ved krenkende atferd. Det er viktig å få snudd det som har vært opplevd som negativt så raskt som mulig.

Se vedlegg 2-4 «Tiltaksplaner når barn ikke har et godt barnehagemiljø».

6. Tiltak

Det er viktig å sette inn ulike tiltak så raskt som mulig. Aktuelle tiltak kan være å snakke med de det gjelder, ha en tettere observasjon av gruppa der det skrives observasjonsnotater og avtale samtaler med foreldre. Det kan være at personalet ser steder der vi må være tettere på, organisere nye lekegrupper eller må vi flytte om på avdelingen slik at vi bryter uheldige samspillsmønstre.

Tiltakene må evalueres jevnlig og evalueringen dokumenteres.

Dokumentasjon foreligger i referat fra avdelingsmøter og fra pedagogisk leder møter. Der det er iverksatt tiltak rettet mot enkeltbarn, skal det dokumenteres i den enkeltes barnemappe.

Vedlegg til handlingsplan for psykososialt miljø

Vedlegg 1 -

Skriftlig plan for tiltak for å sikre et trygt og godt barnehagemiljø

Barnehagens plikt til å lage en skriftlig plan blir utløst samtidig som plikten til å sette inn tiltak.

Barnets navn:	
Født:	
Avdeling:	
Dato meldt til styrer:	
Dato for varsling av foreldre:	

Problemet tiltakene skal løse:

[Beskriv her hvordan barnet og/eller foreldrene opplever barnehagemiljøet, bakgrunnen for opplevelsen og hvilke opprettholdende faktorer til barnets utrygghet/ mistrivsel som er avdekket. Ta hensyn til hvilke behov, ønsker og interesser har barnet, og hvordan blir dette påvirket av barnets identitet, nære relasjoner, og eventuelle sårbarheter barnet har (barnets beste)]

Barnehagens undersøkelser av saken:

[Beskriv kort her hvilke undersøkelser som er gjennomført for å komme frem til problembeskrivelsen over, og som er bakgrunnen for valg av tiltak. Husk at undersøkelser bør dokumenteres i egne dokumenter, slik som logger, referat fra barnesamtaler og eventuelle møter og samtaler med foreldrene]

Barnets synspunkter om planen og tiltakene:

[Beskriv her hvordan barnet har fått/får mulighet til å komme med sine synspunkter om denne planen og tiltakene]

Tiltak, gjennomføring og evaluering:

[Det bør settes inn tiltak på flere nivåer, både på individ-, gruppe- og barnehagenivå]

Beskrivelse av tiltaket	Hvorfor tiltaket er egnet (sett opp mot problembeskrivelsen og hva som er til barnets beste)	Hvem som skal gjennomføre tiltaket	Når tiltaket skal gjennomføres	Når tiltaket skal evalueres

Evaluering av tiltaksplanen

[Beskriv her hvordan denne tiltaksplanen har blitt evaluert, hvordan tiltakene har fungert, om det er det behov for endringer i planen eller å innføre nye tiltak? Hvordan er barnet og foreldrene involvert?]

Vedlegg 2 -
Tiltaksplan når barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø – når voksne krenker barn

TILTAK	ANSVAR	GJENNOMFØRING Dato og signatur
Den som har observert eller observerer krenkende atferd informerer styrer straks.	Den som observerer	
Styrer melder ifra til barnehageansvarlig i kommunen. De blir enige om tiltak videre. Tiltakene dokumenteres.	Styrer	
Styrer utfører en kollegaveiledningssamtale med den ansatte	Styrer	
Foreldrene til den/de som blir utsatt for handlingen blir informert (situasjonsbetinget).	Styrer	
Evaluering av tiltakene som er iverksatt Samme dag dagen etter tett oppfølging første uke deretter oppfølging ved behov	Styrer	

Vedlegg 3 -
Sjekkliste når barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø

Denne brukes når:

- et barn ikke har det bra
- personalet avdekker krenkende atferd mellom barna
- foreldre varsler om krenkende atferd

KONTROLLPUNKT	ANSVAR	GJENNOMFØRING Dato og signatur
Den som har observert eller observerer krenkende adferd griper inn umiddelbart	Den som observerer	
Den som har observert, avdekket eller fått varsel om at et barn ikke har det bra informerer pedagogisk leder straks. De avtaler hvem som skal melde fra til styrer	Den som observerer	
Den som observerer/pedagogisk leder og styrer avtaler tiltak som settes i gang umiddelbart. Tiltakene dokumenteres i skriftlig plan.	Den som observerer Pedagogisk leder Styrer	
Utarbeidelse av «skriftlig plan for tiltak for å sikre et trygt og godt barnehagemiljø» (vedlegg 1). Barnehagens plikt til å lage en skriftlig plan blir utløst samtidig som plikten til å sette inn tiltak.	Pedagogisk leder	
Problemstillingen tas opp på nærmeste avdelingsmøte.	Alle	

Bli enige om tiltak videre. Tiltakene dokumenteres.		
Samtale med barna som er involvert, evt. alle dersom det synes hensiktsmessig. Barna kommer med forslag til tiltak. Sammenfatte barnas forslag med de tiltakene personalet har kommet frem til. Tiltakene dokumenteres.	Pedagogisk leder Den /de ansatte som står barnet/barna nærmest	
Foreldrene til den/de som ikke har det bra blir informert og tatt med på råd.	Pedagogisk leder	
Evaluering av tiltakene som er iverksatt etter samtaler og observasjon av barna. Samme dag, dagen etter tett oppfølging første uke deretter oppfølging ved behov	Pedagogisk leder Den/de som står barna/barnet nærmest	
Evaluering av tiltakene på avdelingsmøte etter 1-2 uker. Drøfte eventuelle nye eller endrede tiltak. Evalueringen og evt. nye tiltak dokumenteres.	Pedagogisk leder	
Ny(e) samtale(r) med foreldre/barn ved behov.	Pedagogisk leder	
Jevnlige evalueringer – til saken er løst. Minst 1 gang pr mnd. – oftere ved behov	Pedagogisk leder	

Vedlegg 4 –**Mal for referat fra møte om krenkende atferd i barnehagen**

(Denne skal ligge i barnets mappe med kopi til foresatte.)

Møtedato: _____ År: _____

Deltakere på møtet: _____

Sjekkliste i forhold til miljøet i barnehagen

HVA SAKEN GJELDER (Hendelsesforløp, involverte)	TILTAK som skal iverksettes	ANSVAR

Dato for neste oppfølgingsmøte er satt til: _____ år: _____

Sted, dato: _____

_____
Underskrift ansatt (pedagogisk leder)

_____
Underskrift styrer

Underskrift foresatte

V

Underskrift foresatt

Vedlegg 5 – Sjekkliste i forhold til de voksnes relasjon til barna i barnehagen

Spørsmål	Ja - alltid	Ja - ofte	Nei - sjelden	Nei - aldri
Er voksne i vår barnehage anerkjennende og støttende i forhold til barns initiativ?				
Blir alle barna lagt merke til i like stor grad, uavhengig av atferd?				
Får noen barn stadig positiv oppmerksomhet fra oss voksne – mer enn andre barn? (Ta for dere alle barna)				
Kan en se at det har blitt et “mønster” i at voksne har lettere for å tro på noen barns forklaring på konflikter enn andre i gruppa?				
Er det noen barn i gruppa som vi voksne tar mer kontakt med – og finner på flere aktiviteter med enn andre barn? (Navn, følg opp)				
Er det noen barn i gruppa som vi voksne tar lite kontakt med – og sjelden tar initiativ til aktiviteter med? (Navn, følg opp)				
Har vi voksne større tålmodighet med enkelte barn i gruppa, enn andre, når det gjelder å følge dem opp/hjelpe dem? Blir noen barn raskere avbrutt/avvist av oss voksne enn andre når de tar kontakt med oss? (Navn, følg opp)				
Klarer vi å involvere alle barna i fellesskapet – for eksempel i praten rundt bordet ved måltider? (Navn, følg opp)				

Vedlegg 6 –

Sjekkliste i forhold til miljøet i barnehagen

Spørsmål	Ja - alltid	Ja - ofte	Nei - sjelden	Nei - aldri
Er miljøet i vår barnehage preget av gjensidig omsorg, anerkjennelse, varme og respekt?				
Er samspillet barna imellom preget av likeverdighet og veksling av hvem som bestemmer og hvem som til enhver tid får være med?				
Er det en trygg og avslappet tone preget av humor, spontanitet, oppmuntring og glede?				

Vedlegg 7 -

Kari Papes relasjonskartlegging

Kartlegging av voksnes holdninger til enkeltbarn. I denne kartleggingen skal hver av de voksne gi hvert barn en farge i henhold til beskrivelsen under. Det viktigste er ikke å vite hvilke holdninger den enkelte voksne har til det enkelte barnet, men å vite hva de voksnes holdninger samlet sett betyr for det enkelte barnets ve og vel i barnehagen.

Du gir rødt til barnet hvis du føler at en eller flere av setningene under stemmer med dine følelser ovenfor / holdninger til barnet.

- Barnet som får tråkke inn i sjelen din med støvler på
- Barnet som du gir privilegier.
- Barnet som du umiddelbart forstår og blir glad i.
- Barnet som du føler at det er spesielt lett å elske.

Du gir svart til barnet hvis du føler at en eller flere av setningene under stemmer med dine følelser overfor / holdninger til barnet.

- Barnet som får det til å koke over i deg.
- Barnet som gjør at du blir sintere enn situasjonen skulle tilsi.
- Barnet som du ikke alltid forstår.
- Barnet som du ikke føler at det er spesielt lett å elske.

Du gir blått til barnet hvis du føler at en eller flere av setningene under stemmer med dine følelser overfor / holdninger til barnet.

- Barnet ar sjelden eller aldri kontakt med deg.
- Du tar sjelden eller aldri kontakt med barnet.

Du gir grønt til barn som du har en utmerket kontakt med, men som likevel ikke hører inn under rød. Det er viktig å understreke at du godt kan gi to farger til det samme barnet. Det er fullt mulig å bli eitrende sint på de barna du elsker høyest.

Barnets navn	Farge

SAMLESKJEMA	Voksen:	Voksen:	Voksen:	Voksen:	Voksen:	Voksen:
Barn:						
Barn:						
Barn:						

Diskuter:

«Svarte barn»

- a. Hva gjør det med et barn at alle/flesteparten av de voksne frøst og fremst har negative følelser overfor barnet? Hva er det som får oss til å «se rødt»?
- b. Hva gjør «svarte holdninger» med de andre barnas forhold til det aktuelle barnet?
- c. Hvilke konkrete tiltak kan vi sette i gang for å endre de voksnes negative holdninger til «svarte» barn?

«Blå barn»

- a. Hva gjør det med et barn som mangler kontakt med en eller flere voksne i barnehagen?
- b. Hvorfor har de voksne så lite kontakt med dette barnet?
- c. Hva gjør «blå avstand» med de andres barnas forhold til dette barnet?
- d. Hvilke konkrete tiltak vil vi sette i gang for å synliggjøre barnet og øke frekvensen av kontakt med «blå» barn i hverdagen?

«Røde barn»

- a. Hvilke konsekvenser har det for et barn at alle/flesteparten av de voksne «lar dem tråkke inn i sjelen din med støvlene på»?
- b. Kan dette få negative konsekvenser for barnet?
- c. Hva gjør «rød marsj» med de andre barnas forhold til dette barnet?
- d. Hvilke konkrete tiltak kan vi sette i gang for å «dempe» de «røde barna»?

Lag oversikt over de tiltakene som skal settes i gang. Sett opp en tidsramme, og vær konkret når det gjelder ansvarsfordeling.

